

Анна БІБІК,
викладач ВСП «Житомирський
торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»
Анастасія ШКАБУРА
студентка групи П-12 ВСП «Житомирський
торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ТА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Одним із дієвих способів розвитку правової свідомості та правової культури студентської молоді є вивчення основ правознавства в навчальному процесі, проведення правоосвітніх та правовиховних заходів, ознайомлення здобувачів освітніх послуг з нормами чинного законодавства під час вивчення дисциплін професійного спрямування (наприклад студенти спеціальності «Фінанси та кредит» вивчають норми фінансового, банківського, податкового законодавства, студенти товарознавчого спрямування вивчають споживче право тощо), проведення виховних годин з правової тематики.

Формування правової культури людини, особливо молоді, має актуальне значення для розбудови незалежної Української держави, як правової держави.

Відповідно до положень Конституції України молодь повинна чітко усвідомлювати свої права і свободи, обов'язки перед суспільством, мати правосвідомість і правову культуру.

Правосвідомість можна визначити як сукупність правових поглядів, що виражають ставлення людей до чинних законів та їх цілей, завдань, методів і підходів до регулювання, оцінку правомірності їх норм, уявлення про майбутню правову систему та її індивідуальні норми.

Сучасна правова наука визначає наступні характерні ознаки правосвідомості:

- вона є однією з форм суспільної свідомості та разом з політичною, моральною, філософською, іншими формами свідомості відображає суспільне буття;
- містить поняття, уявлення, судження, почуття, емоції, концепції, теорії, програми;
- обумовлена соціально-економічним устроєм конкретного суспільства, рівнем розвитку його загальної культури;
- ідеологічні елементи правосвідомості виступають головними елементами правової культури та правового виховання [1].

Правосвідомість впливає на процес державотворення, виконання законів, виконання правових положень. Правова свідомість, у тому числі розуміння ролі та значення права в суспільстві, має важливий вплив на формування правової країни та утвердження в країні цивілізованого правового порядку.

Існують різні форми суспільної свідомості, серед яких правова свідомість є одним із різновидів ідеологічного і психологічного сприйняття чинного та бажаного права. Правова свідомість характеризується різними підходами до розуміння права. Уявлення про чинне право дає змогу особі не лише сприймати справедливість правових приписів, а й переконуватись у ній.

Дослідники правосвідомості та правової культури рідко звертаються до положень когнітивної науки. Але оскільки когнітивна наука вивчає загальні закономірності формування свідомості та індивідуальної культури, без звернення до її положень навряд чи вдасться розкрити закономірності формування правосвідомості та правової культури студентів. [3]

Насамперед вік людини справляє значний вплив на розвиток її когнітивних здібностей, а ті, в свою чергу, визначають характер і особливості індивідуальної чи колективної правосвідомості. Студентська молодь не є винятком. Характеристика її когнітивних здібностей повинна відбуватися у зв'язку та у протиставленні з відповідними особливостями інших груп населення.

Свідомість та правова культура студентів можуть бути охарактеризовані здебільшого як конвенційні. Тут правові явища характеризуються, спрощено, так би мовити, в чорно-білих тонах, а правові знання структуруються в межах жорстких дихотомій: законне – протизаконне, винний – невинний, договір – примус.[3]

Деякі емпіричні дослідження теж доводять факт переважання в української молоді зовнішніх мотивів правової поведінки (примус, покарання, штраф, догана) над внутрішніми (справедливість, порядність, чесність).

Формування правової культури та правової свідомості залежить від наявних суспільних відносин та потреб людини в конкретно-історичний проміжок часу. В цьому розумінні правосвідомість та правова культура являють собою чинники задоволення потреб людини, суспільства чи його груп.

Такі природні та правові явища, як справедливість і чесність, керують поведінкою молоді не прямо, а опосередковано. Йдеться про те, що вони не є категоричним імперативом для пересічного учня чи студента, і дотримання їх не проявляється як внутрішня потреба. Однак підлітки часто орієнтуються на них навіть тоді, коли поблизу немає значущих спостерігачів. Це пов'язано з тим, що він вважає конкуренцією цінностей, віддаючи перевагу тим, які схвалюються авторитетними для студента особами.[3]

Правова культура - глибокі знання й розуміння права, ретельне виконання його вимог як усвідомленої необхідності та внутрішньої переконаності. Основними показниками рівня правової культури вважають: право, що відповідає вимогам справедливості та свободи; рівень правосвідомості громадян і посадових осіб, їхню переконаність діяти відповідно до вимог правових приписів; рівень культури творення та реалізації права; рівень якості роботи

правоохоронних і правозастосовних органів та посадових осіб; якість системи законодавства, певний рівень законності й правопорядку.[2]

Правова культура існує декількох видів:

- правова культура суспільства – стан культури населення, якість національного законодавства, рівень гарантій захисту прав і свобод людини та громадянина, станом правопорядку, законності та юридичної практики;
- правова культура певних груп чи колективів – поєднання правових культур суспільства та певної групи осіб;
- правова культура особи – це досвід особи, а також правові знання та навички та правова поведінка.

Правова культура у повсякденному житті виконує одночасно декілька функцій, а саме:

1) пізнавальну, яка спрямована на оволодіння людиною правовими знаннями та правовим досвідом попередніх поколінь з метою їх застосування у практичній діяльності та повсякденному житті;

2) регулятивну, яка спрямована на забезпечення ефективного функціонування всіх елементів правової системи та відповідність поведінки людини правовим приписам на підставі отриманих правових знань і сформованих власних правових переконань;

3) цінніснонормативну, яка спрямована на визначення рівня розвитку чинного законодавства, стану законності і правопорядку в державі при оціночному ставленні людини до різних фактів правової дійсності шляхом зіставлення з відповідними правовими цінностями;

4) комунікативну, яка спрямована на забезпечення спілкування людей у юридичній сфері, дає їм змогу на підставі набутих знань та досвіду зорієнтуватися у правовому просторі з метою забезпечення безконфліктного співіснування з іншими людьми;

5) виховну, яка спрямована на забезпечення свідомого та поважного ставлення людини до вимог чинного законодавства, формування у неї правових якостей та загальнолюдських цінностей, активізації процесів самовиховання.[4]

До правової культури належать: правові знання, в тому числі знання конкретних норм права; дані про державний устрій, призначення держави, політичну систему суспільства; престиж юридичної професії, авторитет і ступінь розвитку юридичної науки; участь громадян в управлінні державою, стан законності й правопорядку; форми й методи правового регулювання, якість роботи правоохоронних органів.

Отже, правова свідомість і правова культура - це не тільки знання, розуміння і психологічне сприйняття чинного права, а й поведінка особи в межах чинної правової моделі.

Моральні цінності, створені людьми, мають безпосередній вплив на правову культуру.

Правова культура є кульмінацією людських досягнень у сфері права. До них належить, насамперед, справжнє значення права у задоволенні правових потреб. Ключові цінності права, які лежать в основі правової культури, закладені в його регулятивній, охоронній та захисній функціях.[2]

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити підсумок, що правова культура набувається людиною через засвоєння знань про право, свої права, свободи та обов'язки, способи та засоби їх захисту, недоторканність особи, гарантії недоторканності сім'ї та власності.

Правова культура здобувачів освітніх послуг, як і культура людини загалом, проявляється не лише в її знаннях, а насамперед у поведінці. Виховання правової культури здобувачів освітніх послуг пов'язано, насамперед, із правовою соціалізацією особистості, засвоєнням нею правових цінностей, норм, установок, вироблених суспільством, які набуваються ними в закладах освіти.

Список використаних джерел

1. Поняття і види правової свідомості та правової культури. Освіта.ua. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9284/> (дата звернення: 20.11.2021).
2. Правова свідомість, правова культура і правове виховання. Лекція теорія держави і права. URL: <http://nkkep.com/wp-content/uploads/2020/05/27.05-tdp-P-2122.pdf>
3. Формування правосвідомості та правової культури. Legalaid.ua. URL: <https://legalaid.ua/ua/formuvannya-pravosvidomosti-ta-pravovoji-kultury-shkilnoji-molodi-u-svitli-kohnityvistyky/>
4. Формування правової культури молоді як суспільно-правова проблема: теоретичний і практичний аспекти. Молодий вчений. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3112>